جوابیه وزارت نفت به گزارش «فرهیختگان»

بازی با اعداد برای سرپوش نهادن بر تقصیر مسببان وضع موجود

روزنامه «فرهیختگان» در تاریخ ۱۴۰۳/۰۸/۲۱ در گزارشی با عنوان «مازوت بازی» به تحلیل و بررسی دلایل خاموشی‌های اخیر برق در کشور پرداخت. روابط عمومی وزارت نفت طی جوابیه‌ای به گزارش مذکور واکنش نشان داده است. آنچه در ادامه می‌آید، متن کامل این جوابیه است. ضمنا «فرهیختگان» در پایان این متن، پاسخی به برخی موارد مطرح شده در این جوابیه داده است.

متن جوابیه وزارت نفت

«بازی با اعداد برای سرپوش نهادن بر تقصیر مسببان وضع موجود»

۱- بخش اول: در بخش عمده‌ای از گزارش ازجمله در بخش نخست؛ به دلیل فقدان درک درست از مفهوم تولید انرژی در ذهن طراحان و نگارندگان گزارش، تحلیل خطی و تک بعدی موضوع «سوخت نیروگاه‌ها» باعث شکل‌گیری فرضیاتی خیالی شده است ازجمله این مسئله در گزارش پررنگ شده است که میزان نفتگاز موجود در نیروگاه‌ها در ابتدای کار دولت چهاردهم بیشتر از سطح مشابه آن در آغاز به کار دولت سیزدهم (در سال ۱۴۰۰) بوده است و تلویحا پرچم «نهضت دستاوردسازی» آن دوران، این بار با رنگ و لعابی تازه به دست فرهیختگان افتاده است. این نگاه تک بعدی و بازی با اعداد در حالی است که بنا به منطق اقتصادی؛ نیاز نیروگاه‌ها به سوخت مایع و ضرورت ذخیره‌سازی آن به دلیل رشد طبیعی نیاز سالانه کشور به برق در حال صعود است و به همین دلیل روند تقاضای سوخت نیروگاه‌ها نیز هرسال رو به افزایش است. علی‌رغم چنین واقعیت بدیهی، نویسنده گزارش سوژه «هم‌سطح بودن یا افزایش مختصر ذخایر نیروگاه‌ها در شهریور سال ۱۴۰۳» نسبت به ذخایر شهریور سال ۱۴۰۰ را فرصتی برای سرپوش نهادن بر قصور مسببین وضع موجود انگاشته و این گزارش را با همین دست فرمان ادامه داده است. هر کارشناس آگاهی در موضوعات انرژی می‌داند در کشوری که دچار ناترازی برق است و «تقاضای مصرف برق» به صورت صعودی است طبیعتاً نیاز نیروگاه‌ها به تقاضای سوخت هرساله افزایش قابل توجهی می‌یابد. بر همین اساس تصریح می‌شود: وزارت نفت دولت چهاردهم در آغاز شهریور ۱۴۰۳ با این واقعیت مواجه شد که ذخایر سوخت مایع نیروگاه‌ها، در مجموع هر دو سوخت مرسوم (مازوت و نفتگاز) به نسبت سال پیش از آن ۳۶ درصد کاهش یافته و در مجموع از پنج میلیارد لیتر به ۳ میلیارد و ۲۱۸ میلیون لیتر سقوط کرده است. در نسبت‌سنجی بیشتر درمی‌یابیم که از میزان حدود یک میلیارد و ۸۰۰ میلیون لیتر سوخت کمتر ذخیره شده در نیروگاه‌ها در مقطع یکم شهریور ۱۴۰۳، حدود ۴۵۰ میلیون لیتر در ذخیره مازوت کاهش رخ داده و یک میلیارد و ۳۵۰ میلیون لیتر کاهش ذخیره در زمینه نفتگاز اتفاق افتاده است، به تعبیری دیگر، قصور مهم صورت گرفته در زمینه تحویل متناسب و ذخیره‌سازی سوخت نفتگاز طی ماه‌های فروردین تا پایان مرداد ۱۴۰۳ رخ داده است و وزیر محترم نفت نیز به اتکای همین موضوع، مسئله کاهش ذخیره نفتگاز نیروگاه‌ها در مقطع ذخایر موجود در یکم شهریور ۱۴۰۳ را به عنوان موضوع اصلی و مهم‌تر، خطاب به رسانه‌ها یادآور شدند.

۲- بخش دوم: کوه یخ ناآگاهی نسبت به مسائل تولید انرژی، در بخش دیگری از گزارش بیرون می‌زند آنجا که ادعا شده است میزان پرشدگی ذخایر نیروگاهی با تغییر دولت و آغاز به کار وزارت نفت دولت چهاردهم از ۵۰ درصد به ۳۵ درصد افت کرده است و به نظر می‌رسد نویسنده گزارش عمداً این گزاره نادرست را در لابه‌لای کلمات جا انداخته است که مخازن سوخت نیروگاهی تا قبل از دولت جدید در حال پرشدن بوده و با «تغییر تیم وزارت نفت» این مخازن «به ناگهان» در حال تخلیه شدن است! جای شگفتی است اگر نویسنده گزارش که خود را کارشناس انرژی می‌داند، بر این موضوع اشراف نداشته باشد که اساساً مخزن ذخیره سوخت نیروگاهی برای استفاده در نیروگاه تعبیه شده است و نه برای زینت محیط! پس بدیهی است که با افزایش تقاضای برق در کشور و همزمانی آن با عملیات تعمیرات اساسی (اورهال) پالایشگاه‌های گاز، نیروگاه‌ها بخشی از سوخت مایع ذخیره‌شان را مصرف خواهند کرد. بنا به همین دلیل بدیهی، میزان پر یا خالی بودن ذخیره سوخت نیروگاه‌ها مسئله‌ای است که باید در تحلیل نسبت سوخت مصرفی به برق تولیدی آن را جست‌وجو کرد نه در «تیم وزارت نفت».

۳- بخش سوم: اما درباره مسئله ذخایر سوخت نیروگاهی، برای اطلاع بیشتر مخاطبان فرهیخته یادآور می‌شود: عملیات تحویل و ذخیره‌سازی سوخت در نیروگاه‌ها یک روند تدریجی است و در صورت کوتاهی در تحویل سوخت طی دوره ۵ ماهه ابتدای سال، امکان جبران ناگهانی این قصور طی یک یا دو ماه منطقاً و به لحاظ ظرفیت لجستیکی و تولیدی کشور ممکن نیست با این حال و از زمان تشکیل دولت چهاردهم و حسب احساس مسئولیت صادقانه و غیرشعاری که این دولت در قبال مردم دارد، و از آنجا که قصور در تحویل سوخت به نیروگاه‌ها در پنج ماه نخست سال کاملاً آشکار بود، وزارت نفت از همان روز نخست شهریور ۱۴۰۳ تمامی ظرفیت‌های خود را برای افزایش تولید فرآورده‌های نفتگاز و نفت کوره در پالایشگاه‌ها به کار گرفت و همزمان تمامی امکانات خود برای انتقال سوخت به نیروگاه‌ها را بسیج کرد. مثلاً در ۲۰ روزه آبان امسال روزانه بیش از ۴۱٫۱ میلیون لیتر نفتگاز تحویل نیروگاه‌های کشور شده است در حالی که مثلاً در مردادماه که نیاز واحدهای نیروگاهی به سوخت مایع در کمترین میزان خود قرار دارد و مرسوم است که در این ماه بخشی از تولیدات نفتگاز پالایشگاهی‌ها در نیروگاه‌ها ذخیره شود روزانه تنها ۲۲ میلیون لیتر نفتگاز به نیروگاه‌ها برای ذخیره تحویل داده شده است! امیدواریم فهم این مسئله برای تهیه‌کنندگان گزارش چندان سخت نباشد که کم‌کاری طی ماه‌های بهار و تابستان را نمی‌توان به یکباره و در چندهفته پائیز جبران کرد. اما به نظر می‌رسد بجای پاسخگو بودن مسئولان دولت گذشته در قبال کم‌کاری ماه‌های پایانی دولت سیزدهم، برخی رسانه‌ها از جمله فرهیختگان در تلاشند این ذهنیت را جا بیندازند که دولت چهاردهم ناکارآمد، ضعیف و بی‌برنامه است و دوستانشان در دولت قبل بسیار کارآمد، قوی و با برنامه بودند. این واقعیت را نمی‌توان انکار کرد که تنها در دوره ۸۰ روزه ابتدای شهریور تا نیمه آبان ماه ۱۴۰۳ بیش از ۴ میلیارد لیتر سوخت نفتگاز و مازوت به نیروگاه‌های کشور تحویل شده است. چنین حجمی از سوخت‌رسانی در دوره‌ای ۸۰ روزه تقریباً در تاریخ صنعت نفت ایران کم سابقه است و می‌توان ادعا کرد که حتی چنین حجمی از عملیات سوخت‌رسانی در کشوری با جغرافیای خاصی مشابه ایران، در تمام جهان فاقد نمونه موفق است. این اقدام وزارت نفت البته عمل به کمترین وظیفه خود در قبال مردم شریف ایران است، اما یادآوری اعداد این عملیات و تجسم ذهنی آن برای گزارش‌نویس روزنامه فرهیختگان می‌تواند باعث حیرت و احتمالاً شرمندگی باشد که چگونه می‌توان این حجم فعالیت دهها هزار پرسنل خدوم صنعت نفت در بخش‌های مختلف اعم از بالادستی و پایین‌دستی را ندید و غیرمنصفانه این تلاش خالصانه جمعی را تخطئه کرد. ای کاش با ترک تمایلات سیاسی و جناحی این واقعیت درک شود که اگر ذخایر سوخت نیروگاهی کشور در ماه‌های پیش از شروع دولت چهاردهم مناسب بوده است (ادعایی که گزارش‌نویس فرهیختگان در پی جا انداختن آن است) اساساً چه نیازی به بسیج عملیاتی صنعت نفت و توزیع ۴ میلیارد لیتر سوخت به نیروگاه‌ها در دوره‌ای ۸۰ روزه بوده است!؟ این عملیات بی‌سابقه تحویل سوخت به نیروگاه‌ها در دورانی رخ داده است که برابر اطلاعات متقن، برخی نیروگاه‌های کشور همچنان در حال دریافت گاز طبیعی هستند و مثلا در شهریورماه امسال روزانه به طور متوسط ۲۷۵ میلیون متر مکعب (یعنی حدود یک سوم کل ظرفیت توزیع گاز کشور) به نیروگاه‌ها تحویل داده شده است، در مهرماه نیز روزانه ۲۳۹ میلیون متر مکعب گاز به نیروگاه‌ها تحویل شده است.

۴- بخش چهارم: امیدواریم روزنامه فرهیختگان که روزگاری نه چندان دور، قرار بود خانه اندیشه‌های عالمانه و میدان بحث‌های کارشناسی و رسانه‌ای مبتنی بر دانش و دانشگاه باشد در کشاکش رویدادها، خود را تا حد انتشار گزارش‌هایی که رنگ و روی جناحی و محفلی پائین نیاورد و رویکرد خود را بر محور تخریب و تضعیف دولتی برآمده از رأی مردم در کمتر از ۸۰ روز پس از استقرار تنظیم نکند. نیک می‌دانیم که ملت بزرگ و شریف ایران بی‌اعتنا به عددسازی‌هایی که بوی دفاع از گمده‌های سیاسی می‌دهد، خود راه درست را برگزیده‌اند.

والعاقبه للمتقین

پاسخ «فرهیختگان» به جوابیه وزارت نفت

قحطی گازوئیل در نیروگاه‌ها

آنچه در ادامه می‌آید، پاسخ «فرهیختگان» به جوابیه سراسر سیاسی وزارت نفت است. قبل از هر چیزی لازم است این نکته را متذکر شویم که روزنامه «فرهیختگان» انتظار جوابیه و پاسخ فنی از وزارت نفت داشت اما ظاهراً وارد کردن اتهامات مختلف به رسانه‌ها راحت‌تر از پاسخ‌های فنی به افکار عمومی است.

مشکل از مازوت نبود

در هر حال، به طور کلی ۱۵ نیروگاه کشور، مازوت مصرف می‌کنند که سهم سه نیروگاه شازند، کرج و اصفهان که مصرف مازوت آن‌ها متوقف شده، از کل مصارف مازوت نیروگاهی کشور ۹ درصد است. همچنین مطابق آمار شرکت ملی گاز، در ماه آبان حداکثر ۱۰ درصد از تأمین برق کشور با مازوت‌سوزی انجام می‌شود، پس سهم مازوت این سه نیروگاه در تولید برق کشور کمتر از یک درصد است و توقف مازوت‌سوزی نمی‌تواند دلیل خاموشی‌های گسترده در پاییز امسال باشد، موضوعی که مسعود پزشکیان رئیس جمهور نیز آن را تلویحاً رد کرد و افت ذخایر سوخت مایع نیروگاه‌ها را دلیل این اتفاق دانست.

عقب‌ماندگی ۱٫۵ میلیارد لیتری در ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها

پاسخ «فرهیختگان» به بخش اول: با وجود ادبیات سیاست‌زده روابط عمومی وزارت نفت، اما روزنامه «فرهیختگان» با ذکر عدد و رقم و بیان کارشناسی این بحث را پاسخ می‌دهد. در جوابیه وزارت نفت اشاره شد که مقایسه سطح ذخایر بین سال ۱۴۰۳ و ۱۴۰۰ درست نیست، زیرا در طول این سال‌ها، مصرف برق و در نتیجه مصرف سوخت مایع موردنیاز بالاتر رفته و وزارت نفت دولت سیزدهم می‌بایست سطح ذخایر گازوئیل را حتی بالاتر از سال ۱۴۰۲ تحویل وزارت نفت جدید می‌داد.

در پاسخ به این نکته، می‌توان به تصویر ۱ توجه کرد که سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها از سال ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۳ را نشان می‌دهد. جالب اینکه در سال ۹۹ میزان ذخایر گازوئیل ۲٫۲ میلیارد لیتر بود و در سال ۱۴۰۰ این ذخایر با میزان ۱٫۶۸ میلیارد لیتر تحویل وزارت نفت دولت سیزدهم شد. در آن شرایط نیز دولت وقت می‌توانست افزایش مصرف برق و مصرف گازوئیل نیروگاه‌ها را بهانه کند و بدون مسئولیت‌پذیری، کشور را به اعماق خاموشی فروببرد اما با برنامه‌ریزی دقیق، این اتفاق رخ نداد.

ضمن اینکه در سال ۱۴۰۱ نیز سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها مشابه سال ۱۴۰۰ (و همچنین سال ۱۴۰۳) بود و با وجود روند صعودی مصرف برق و افزایش مصرف سوخت مایع نسبت به سال ۱۴۰۰، اما در سال ۱۴۰۱ نیز خاموشی خانگی در فصل پاییز رخ نداد. اما نکته جالب اینکه روابط عمومی وزارت نفت قصد دارد فقط سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها را با سال ۱۴۰۲ مقایسه کند که طبق تصویر ۱، یک رکورد استثنایی بوده است.

مشاهده سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها در سال‌های مختلف نشان می‌دهد که عملکرد سال ۱۴۰۲ یک عملکرد مثبت بوده و نه عملکرد سال ۱۴۰۳ یک عملکرد منفی؛ دلیل این رخداد نیز به تغییر در برنامه صادرات گاز ایران در سال ۱۴۰۲ برمی‌گردد که منجر شد گاز بیشتری در داخل به نیروگاه‌ها ارسال شود و با مصرف گازوئیل کمتر، سطح ذخایر آن تا شهریور ۱۴۰۲ به یک رکورد بی‌سابقه دست یابد. در نتیجه نه مقایسه «سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها» در شهریور امسال نسبت به سال ۱۴۰۲ مقایسه‌ای منطقی است و نه مقایسه «میزان تحویل گازوئیل به نیروگاه‌ها» بعد از شهریور امسال نسبت به مدت مشابه ۱۴۰۲؛ زیرا وقتی سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها تا شهریور ۱۴۰۲ به اندازه کافی پر شده باشد، طبیعتاً در ادامه سال، نیاز به تحویل گازوئیل کم می‌شود. حال نمی‌توان رشد ۲۵ درصدی تحویل گازوئیل به نیروگاه‌ها در سه ماهه دولت چهاردهم را نسبت به مدت مشابه سال قبل دستاورد تلقی کرد.

اما آنچه روابط عمومی وزارت نفت سعی می‌کند بدون شفاف‌سازی از کنار آن گذر کند، به وضعیت تغییر ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها بازمی‌گردد. در تصویر ۲ عملکرد ذخیره‌سازی گازوئیل از شهریور تا آبان سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ نمایش داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌کنید در همه سال‌ها به جز امسال (بازه ۳ ماهه فعالیت دولت چهاردهم) سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها روندی صعودی به خود دیده است.

در سه ماهه شهریور تا آبان امسال، در حالی سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها ۶۰۰ میلیون لیتر کمتر شده است که در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ (به عنوان سال‌های مشابه) سطح ذخایر گازوئیل به ترتیب ۱۱۰۰ و ۹۰۰ لیتر افزایش یافته است. دلیل افزایش فقط ۴۰۰ میلیون لیتری در سال ۱۴۰۲ نیز به پر بودن ذخایر به دلیل قطع صادرات گاز برمی‌گردد که اساساً نیازی به افزایش تحویل با ارقام بالاتر به نیروگاه‌ها نبوده است.

در واقع اگر دولت فعلی نیز عملکردی مشابه در حوزه گازوئیل به جای می‌گذاشت، در آبان امسال باید سطح ذخایر به حداقل ۲٫۷ میلیارد لیتر دست پیدا می‌کرد نه اینکه فقط ۱٫۲ میلیارد لیتر را ثبت کند. بررسی شاخص «ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها» از این جهت حائز اهمیت است که میزان سالانه مصرف گازوئیل نیروگاه‌ها از سال ۹۸ تا ۱۴۰۲ تغییری نکرده و بین ۲۷ تا ۲۹ میلیون لیتر در روز متغیر بوده است. به بیان دیگر اساساً رشد مصرف برق سالانه، تأثیر چندانی در میزان مصرف گازوئیل در نیروگاه‌ها نداشته است.

حال سؤالی که باقی می‌ماند این است که حتی با فرض استثنا نبودن سال ۱۴۰۲ و مبنا قرار دادن آن، چرا ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها به جای ۴۰۰ میلیون لیتر افزایش، ۶۰۰ میلیون لیتر کاهش یافته است. حتی با منطق نادرست مقایسه که توسط روابط عمومی وزارت نفت انجام می‌شود، باز هم به میزان یک میلیارد لیتر کمبود ذخیره‌سازی گازوئیل مربوط به عملکرد ضعیف این وزارتخانه خواهد بود.

اذعان وزارت نفت به خالی شدن ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها از شهریورماه

پاسخ «فرهیختگان» به بخش دوم: فارغ از برخی ادبیات غیرمرتبط در متن جوابیه، در پاسخ می‌توان به تصویر ۳ درباره متوسط روزانه پر و تخلیه شدن مخازن گازوئیل نیروگاه‌ها را مشاهده کرد که قبل از روی کار آمدن دولت چهاردهم، سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها در حال پر شدن بوده و از شهریورماه مخازن به سمت تخلیه تا روزانه ۲۱ میلیون لیتر در آبان ماه تغییر وضعیت می‌دهند.

امکان‌پذیر نیست که هم شرکت ملی گاز مدعی افزایش گازرسانی به نیروگاه‌ها، هم شرکت ملی نفت مدعی رکوردشکنی تولید گاز در پارس جنوبی به ۷۱۱ میلیون متر مکعب در روز و هم شرکت ملی پخش مدعی افزایش تحویل گازوئیل به نیروگاه‌ها باشند و درنهایت نتیجه در ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها وضعیت خلاف ادعاها را نشان دهد.

در تصویر ۴ سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها به تفکیک ۶ ماه ابتدای امسال و بنابر آمار روابط عمومی وزارت نفت، نمایش داده شده است. طبق تصویر، از فروردین تا مرداد سال جاری سطح ذخایر گازوئیل از ۰٫۶ میلیارد لیتر به ۱٫۸ میلیارد لیتر افزایش یافته است و روند نزولی آن دقیقاً از شهریورماه شروع می‌شود. یعنی حتی آمار خود روابط عمومی وزارت نفت نیز ضعف عملکرد این وزارتخانه را مشخص می‌کند.

اگر روند پنج‌ماهه امسال، در سه ماهه دولت چهاردهم نیز ادامه می‌یافت اکنون سطح ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها بیش از ۲٫۵ میلیارد لیتر بود نه ۱٫۲ میلیارد لیتر. بررسی مصرف گازوئیل نیروگاه‌ها در سال‌های گذشته نیز نشان می‌دهد که میزان مصرف گازوئیل از آذر تا بهمن هر سال افزایش می‌یابد که کشور در اوج سرما قرار دارد نه از شهریورماه که هوا به شدت گرم است.

اتهام به رسانه‌ها به جای پاسخ فنی!

پاسخ «فرهیختگان» به بخش سوم: در پاسخ به جوابیه، باز هم با صرف نظر از ادبیات سیاسی روابط عمومی وزارت نفت و تلاش برای تقلیل بحث به مسائل سیاسی، روزنامه «فرهیختگان» به صورت کارشناسی پاسخ خود را ارائه می‌دهد. اولاً بحث نقد عملکرد وزارت نفت در دولت‌های مختلف مربوط به عملکرد مدیران است و نه زیرسؤال بردن زحمات پرسنل و کارکنان این صنعت ارزش‌آفرین. ثانیاً همان‌طور که در بخش‌های قبلی اشاره شد، آمار و ارقام نشان می‌دهد که در دولت قبلی کم‌کاری در عملکرد در حوزه ذخایر گازوئیل نیروگاه‌ها صورت نگرفته است. ثالثاً مقایسه عملکرد یک ماه خاص با ماهی دیگر نیز مبنای خوبی برای مقایسه نیست. مثلاً روابط عمومی وزارت نفت از رقم بالای تحویل گازوئیل در «آبان‌ماه» خبر می‌دهد و آن را مبنای مقایسه می‌داند درحالی که به اذعان مدیرعامل شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی در دولت فعلی، در «مهرماه» امسال رقم تحویل گازوئیل هیچ تفاوتی با مهر سال ۱۴۰۲ نداشته است؛ درحالی که در مهر سال گذشته به دلیل پر بودن ذخایر اساساً نیاز چندانی به تحویل بالای گازوئیل به نیروگاه‌ها نبود و امسال این ضرورت وجود داشت.

در نتیجه مقایسه عملکرد به صورت نقطه‌ای، آن هم در نقطه‌ای خاص که عملکرد مثبت بوده، نمی‌تواند نماینده کل کارنامه ۱۰۰ روزه دولت چهاردهم باشد، وگرنه چنین آماری در دولت سیزدهم نیز وجود دارد؛ به عنوان مثال در پنج‌ماهه نخست امسال نسبت به سال ۱۴۰۲ مجموعا بیش از ۲ میلیارد لیتر سوخت مایع بیشتری به نیروگاه‌ها تحویل داده شده است.

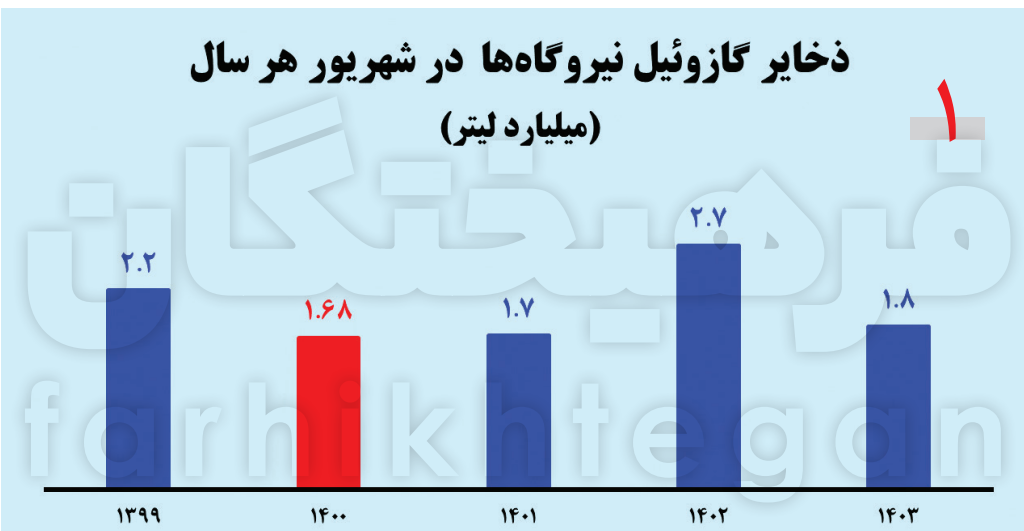

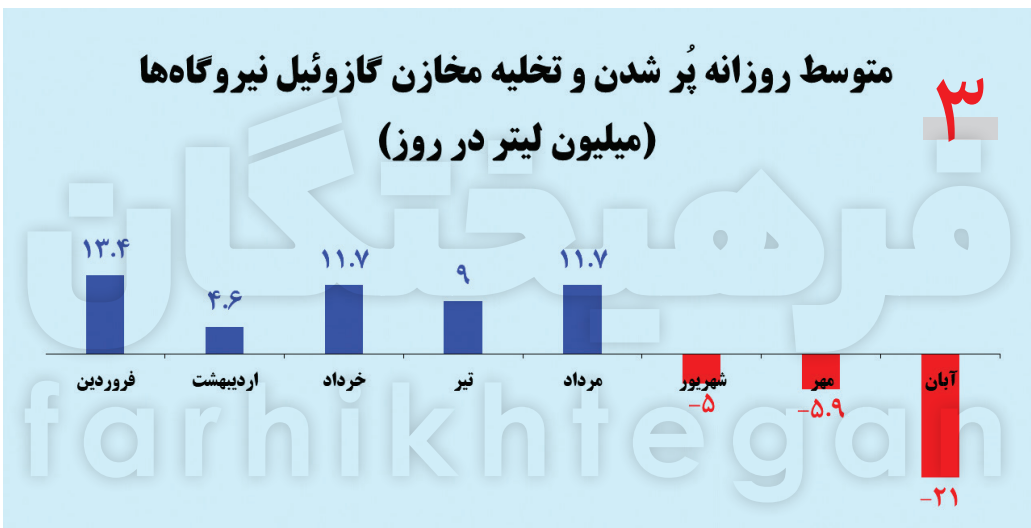

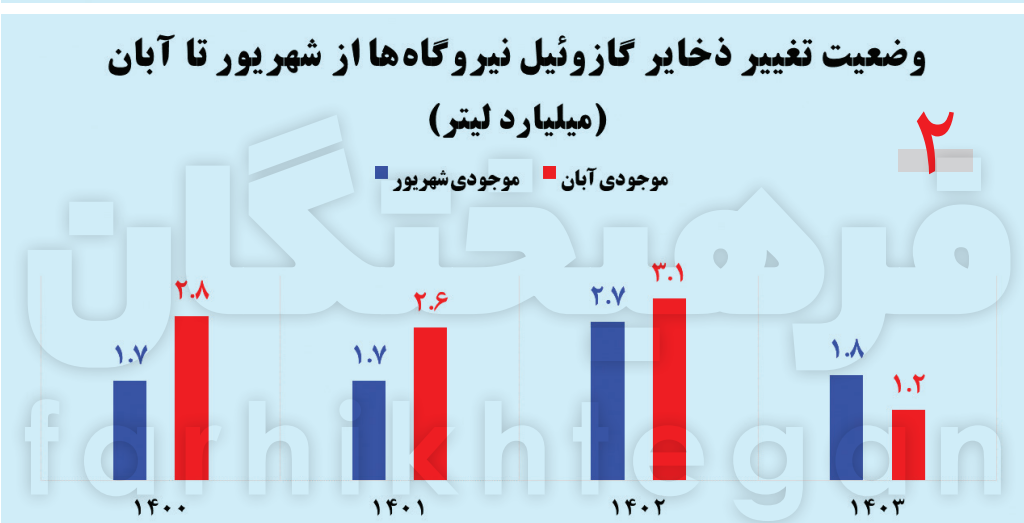

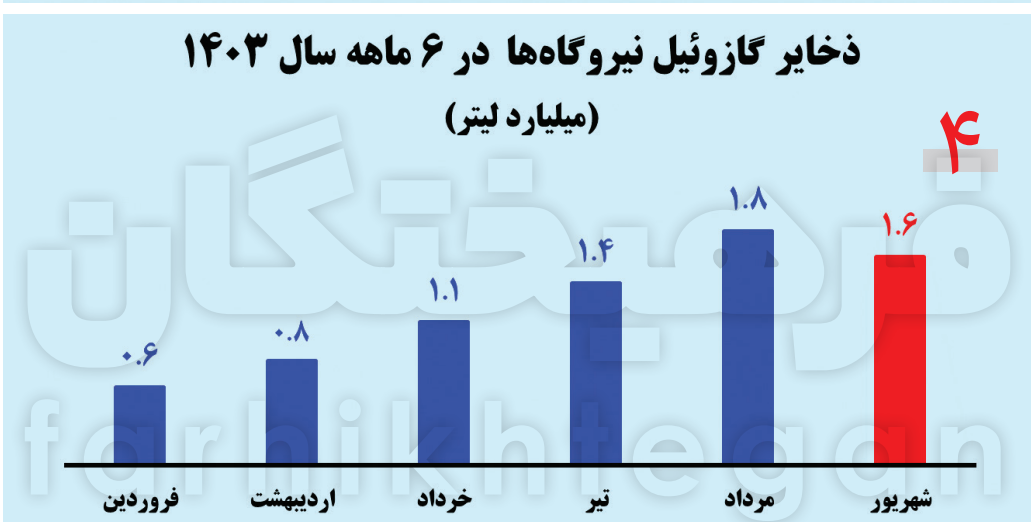

چهارشنبه ۳۰ آبان ۱۴۰۳
شماره ۴۲۸۴
FARHIKHTEGANDAILY.COM
FARHIKHTEGANONLINE

مدیرمسئول:
محمدامین ایمانجانی
قائم‌مقام مدیرمسئول:
مسعود فروغی
سردبیر:
محمد زعیم‌زاده
تلفن و فکس:
(۰۲۱) ۶۲۹۹۹۴۹۵
کدپستی:
۱۱۳۵۶۳۳۸۱۶
چاپ:
چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی
نشانی:
خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری
روبه‌روی ساختمان بورس
ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم